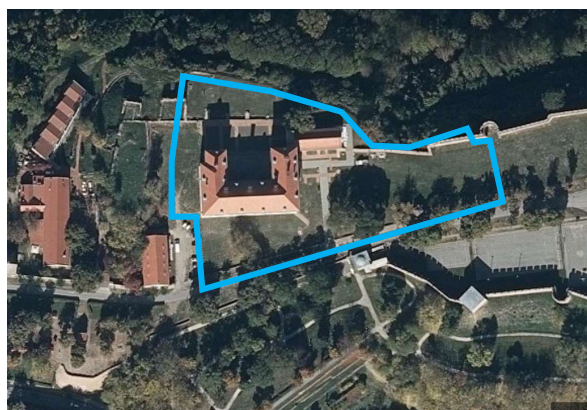

ILOK

1. OPĆI I ADMINISTRATIVNI PODACI

Županija	Osječko-baranjska
Grad/općina	Ilok
Naselje	Ilok
Katastarski podaci	k.č. br.: k.č. 85, k.o. Ilok
Naziv	Dvorac Odescalchi
Nadležnost	Konzervatorski odjel u Vukovaru
Glavna datacija	15. st., 18.-19. stoljeće
Naručitelj	Nikola Iločki, obitelj Odescalchi
Vlasništvo	Grad Ilok
Pravni status	Z-1149
Namjena	Muzej grada Iloka

Povijesni katastar imanja iz 1903., zona zaštite na DOF podlozi:

2. SMJEŠTAJ, ORGANIZACIJA I SASTAVNICE CJELINE

Srednjovjekovni palas Iločkih, kasnije klasicistički dvorac Odescalchi, smješten je na zapadnom kraju iločkog srednjovjekovnog grada, situiranog na uzvisini iznad Dunava. Istočno od palasa Iločkih/dvorca Odescalchi nižu se spomenici osmanskog graditeljstva (hamam i turbe), barokna kurija Brnjaković, kompleks izvorno srednjovjekovnog franjevačkog samostana s crkvom na krajnje istočnom kraju grada, te niz građevina iz 19. i 20. stoljeća. Tik uz istočno krilo dvorca naslanja se prizemnica gospodarske namjene. Južno od dvorca arheološki je prezentirana koncepcija srednjovjekovnog palasa, četverokrilne utvrde s unutrašnjim dvorištem. Prostor srednjovjekovnog grada opasan je gotovo u cijelosti sačuvanim obrambenim prstenom srednjovjekovnih zidina, podignutih istovremeno s palasom Nikole Iločkog.

2.1. DVORAC

Izvorno srednjovjekovni palas čija su četiri krila zatvarala unutrašnje dvorište, danas je dvorac Odescalchi trokrilna dvokatna građevina U-tlocrta, a sva tri krila zaključuje jedinstveno krovništvo na više streha, artikulirano nizom dimnjaka. Dvorcu se pristupa iz njegova dvorišta, od strane Dunava, odakle se reprezentativnim stubištem, u središtu glavnog južnog krila, dolazi do prostorija prvog i drugog kata. Istočno i zapadno od središnjeg stubišta nižu se prostorije svake etaže, međusobno povezane vratima. Sjeverno pročelje južnog krila, okrenuto Dunavu, rastvoreno je arkadnim hodnicima koji dodatno

povezuje prostorije dvorca. Dvorac je zidan mješavinom lomljenog kamena i opeke (karakteristično za srednjovjekovnu gradnju). Prostor podruma je svođen bačvastim svodovima, prostorije prizemlje su djelomično svođene bačvastim svodovima, prostorije prvog kata su svođene bačvastim svodovima sa susvodnicama, a prostorije drugog kata prekrivaju ravni stropovi. Prostor veže svođen je križnim svodovima.

Sva pročelja dvorca oblikovana su jednako, osim sjevernog pročelja glavnog južnog krila. Katne etaže razvedene su nizom pravokutnih prozora istaknute arhitektonske plastike, dok je visoko prizemlje dvorca artikulirano pravokutnim prozorskim otvorima nepravilnog rasporeda te trakama stilizirane rustike. Na istočnom dijelu južnog pročelja i južnom dijelu istočnog pročelja prezentirani su izvorni srednjovjekovni 'češki prozori'. Plastični krovni vijenac koji formira niz visećih lukova zaključuje klasicističku obradu pročelja dvorca. Sjeverno pročelje južnog krila, okrenuto Dunavu, definira dogradnja kasnijeg datuma: arkadno rastvoreni hodnici oblikuju cjelinu, koja je danas prezentirana kao 'rimsko pročelje'. Na unutrašnjim zidovima arkadnih hodnika, odnosno zidovima srednjovjekovnog palasa, prezentirano je srednjovjekovno oblikovanje pročelja: žbukanje grubom žbukom s jednom trakom slikanih klesanaca. Oprema interijera rezultat je obnove i rekonstrukcije izvornih elemenata uređenja dvorca: obnovljeno u nekadašnjim salonima Odescalchija je drveno stubište s hrastovim gazištima, unutrašnja i vanjska stolarija je obnovljena ili rekonstruirana po uzoru na izvornu, rekonstruirana je srednjovjekovna žbuka sa slikanim klesancima, kao i rokoko oslici

Danas je u dvorcu Odescalchi smješten Muzej grada Iloka, u čijem postavu su izloženi artefakti srednjovjekovnog palasa Nikole i Lovre Iločkih, ali i sačuvane ostavštine obitelji Odescalchi. Za potrebe adaptacije dvorca u Muzej grada Iloka dvorac je temeljito obnovljen u razdoblju 2005.-2010. godine, a u njegovoj prezentaciji jasno se razlikuje njegova srednjovjekovna faza, ilustrirana jedinstvenim češkim prozorima na drugom katu te arheološkom prezentacijom ostataka sjevernog krila palasa, od klasicističke faze, koja i dominira izgledom dvorca. Sačuvana je izvorna krovna konstrukcija.

2.2. GOSPODARSKE ZGRADE

Uz istočno krilo dvorca naslanja se jednostavna gospodarska građevina, prizemnica pravokutnog tlocrta, dvostrešnog krovišta. Oblikovanje pročelja gospodarske građevine je u skladu s pročeljem dvorca.

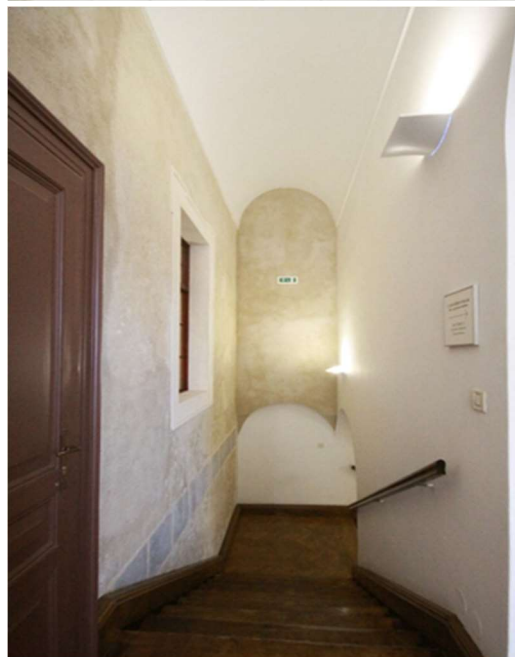
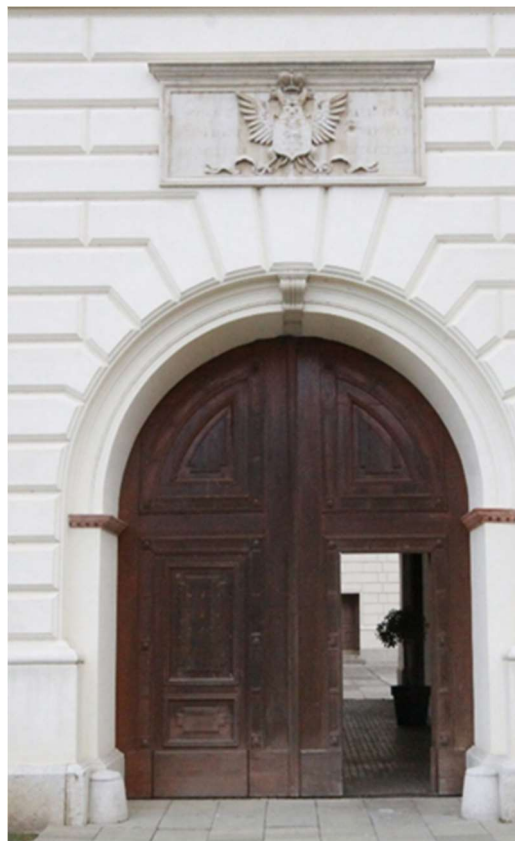
2.3. KRAJOLIK

Okoliš dvorca Odescalchi nastao je višestoljetnim rastakanjem struktura srednjovjekovnog, osmanskog pa i rano-novovjekovnog naselja. Prelaskom Iloka u posjed obitelji Odescalchi, srednjovjekovni grad postaje sijelo njihova imanja, a stanovništvo se nastanjuje u podgrađu, ispod srednjovjekovnog grada odnosno novog središta posjeda. Oko dvorca Odescalchi nastaje zeleni pojas, koji nije bio uređen kao perivoj, niti je imao takvu funkciju. Taj zeleni pojas je omeđen srednjovjekovnim zidinama, od kojih se južno, prema podgrađu, pruža padina uređena kao perivoj. Ipak, tik uz sjeverno pročelje dvorca bio je oblikovan manji park, definiran središnjim rondelom s gredicama ukrasnog bilja. Danas je na mjestu tog parka arheološka prezentacija nestalog srednjovjekovnog krila palasa.

3. STANJE

Dvorac je temeljito obnovljen u razdoblju 2005.-2010. godine s ciljem adaptacije za potrebe Muzeja grada Iloka te se nalazi u dobrom stanju. S istim ciljem tada je obnovljena i pripadajuća gospodarska zgrada.

4. VALORIZACIJA

Srednjovjekovni, slobodni kraljevski grad Ilok predstavlja vrhunac kasnosrednjovjekovne kulture u Slavoniji, kada u drugoj polovici 15. stoljeća 'gospodar' Iloka i kralj Bosne, Nikola Iločki, gradi monumentalni palas i zidine oko grada. Tijekom osmanske vlasti, palas je zapušten, da bi ga, po oslobođenju Slavonije, austrijska vojska dijelom srušila te građu iskoristila za gradnju petrovaradinske tvrđave. Stekavši iločki posjed 1697.godine, rimska obitelj Odescalchi započinje radove obnove dvorca, koji postaje temelj obnove cijelog iločkog vlastelinstva.

Dvorac Odescalchi prezentira dva različita arhitektonsko-graditeljska sloja: sloj srednjovjekovnog palasa i sloj kasnobaroknog dvorca kao sjedišta veleposjeda. Elementi arhitekture oba sloja prezentirani su prilikom nedavne obnove pročelja te unutar same građevine, u sklopu stalnog postava Muzeja grada Iloka. Ističe se estetska vrijednost kasnosrednjovjekovnog palasa, s obnovljenim 'češkim' prozorima na drugom katu građevine, ali i estetska vrijednost klasicističkog dvorca, čiji stilski detalji su u velikoj mjeri do danas sačuvani. Dvorac se kontinuirano obnavljao tijekom 18. i 19. stoljeća, kada je uz dvorišno pročelje dograđeno arkadama rastvoreno 'rimsko pročelje'. Simbolička vrijednost kompleksa dvorca Odescalchi proizlazi iz njegove višestoljetne povijesti te stoga pruža svjedočanstvo o razvoju Iloka te o životu plemstva istočne Slavonije od sredine 15. pa do prve polovine 20. stoljeća. Iz te povijesne uvjetovanosti razvila se i njegova društvena vrijednost, jer se dvorac unutar zajednice doživljava kao izvor identiteta, ali i pripadnosti srednjoeuropskom kulturnom krugu.

5. MJERE ZAŠTITE I PREPORUKE ZA OBNOVU I PRENAMJENU DVORCA I PRIPADAJUĆIH DIJELOVA KOMPLEKSA

Dvorac, k.č. 85, k.o. Ilok – stupanj zaštite: D2

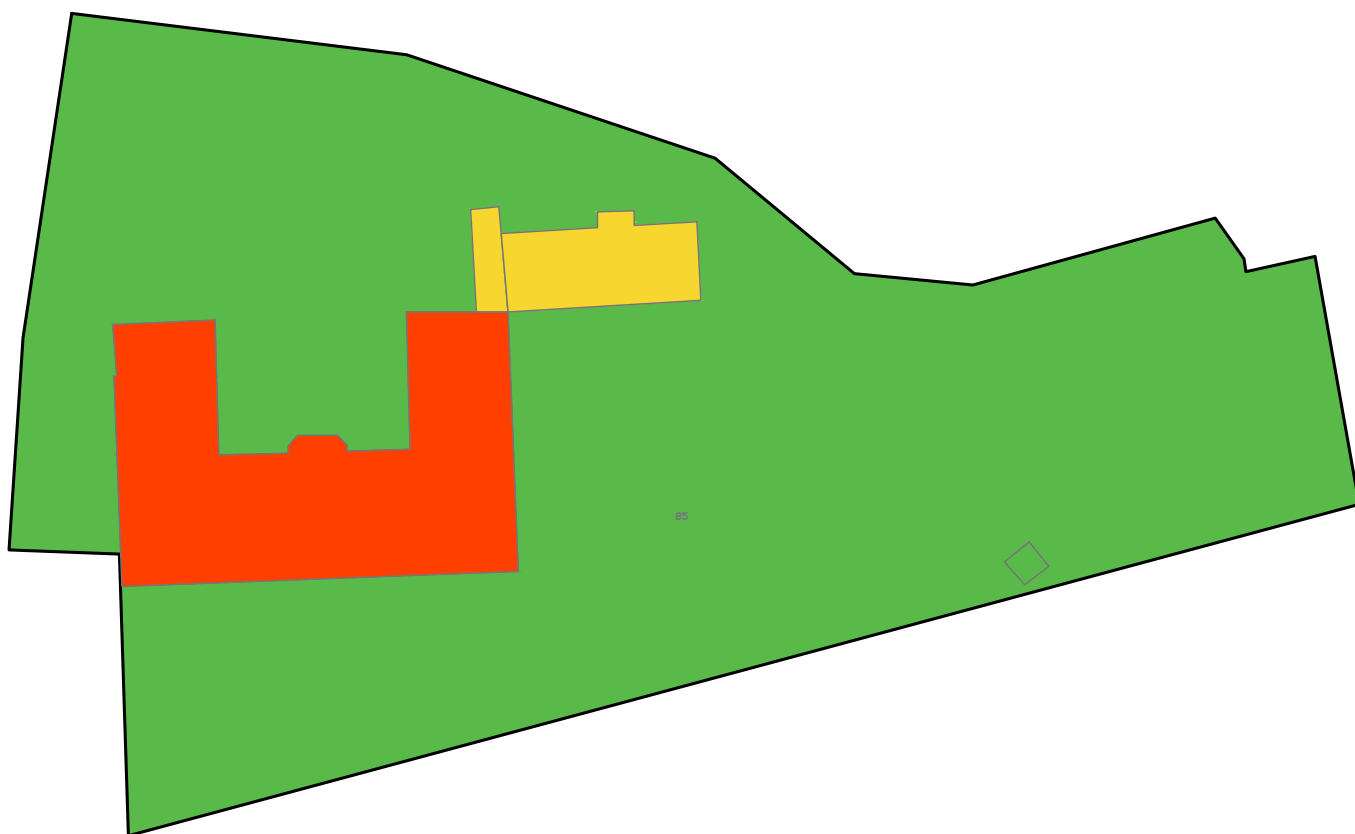
Dvorac Odescalchi, koji u osnovi sadrži srednjovjekovnu strukturu, palas Nikole Iločkog, te predstavlja osnovu razvoja srednjovjekovnog grada i njegove transformacije u novovjekovni grad, kao jedno od najznačajnijih spomenika civilne srednjovjekovne arhitekture istočne Slavonije, te uslijed očuvanosti srednjovjekovnog i novovjekovnog graditeljskog sloja, obnavljat će se primjenom konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

Gospodarska građevina, k.č. 85, k.o. Ilok – stupanj zaštite: G2

Gospodarska građevina čini sastavni dio dvorca Odescalchi te se preporuča primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene.

Krajolik, k.č. 85, k.o. Ilok – stupanj zaštite: K2

Na mjestu nekadašnjeg uređenog parka manjih dimenzija, vidljivog na starim fotografijama ispred sjevernog pročelja, danas je prezentiran srednjovjekovni sloj palasa obitelji Iločkih (arheološka prezentacija in situ), te se preporuča očuvanje i, u manjoj mjeri, rekonstrukcija perivojne matrice s mogućim uvođenjem nove opreme, skulptura i sl.

DVORAC

D2 ■ Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme interijera. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

GOSPODARSKE ZGRADE

G2 ■ Primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

KRAJOLIK

K2 ■ Očuvanje ili rekonstrukcija matrice namjerno organiziranog ili organski razvijenog krajolika s mogućim uvođenjem novog biljnog fonda i opreme, usklađenima s identitetskim obilježjima krajolika i karakterom okoliša. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju studije perivoja koju je prethodno potrebno izraditi.

6. BIBLIOGRAFIJA I DOKUMENTACIJA

Obad Šćitaroci, Mladen, Bojanić Obad Šćitaroci, Bojana, Dvorci i perivoji u Slavoniji, Školska knjiga, Zagreb, 1998.

Marković, Vladimir, „Rimsko pročelje dvorca Odescalchi u Iloku“, Radovi Instituta za povijest umjetnosti 27 (2003.): 185-195.

Dvorci i kurije sjeverne Hrvatske – stanje i mogućnosti njihova uključivanja u suvremeni život, grupa autora, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1970.

Arhitektonska snimka postojećeg stanja: Zoran Fumić, Sandra Marinović, Lidija Migač, Damir Zahirović, Konzervatorski odjel Osijek, 2000., M 1:100.

HRZ, Konzervatorsko-restauratorska istraživanja dvorca Odescalchi u Iloku, Knjiga I i II, Zagreb, 2001.

Studija uređenja perivoja: Urbanistički institut Hrvatske, Studija obnove parkovnih površina u povijesnoj jezgri grada Iloka, 2008.